

XÁC ĐỊNH CÁC TEST ĐÁNH GIÁ KỸ NĂNG CHƠI CỜ TÀN TỐT CỦA HỌC SINH TẠI CÂU LẠC BỘ CỜ VUA TRƯỜNG TIỂU HỌC PHƯỚC BÌNH THÀNH PHỐ THỦ ĐỨC, THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

ThS. Nguyễn Hương Liên¹, ThS. Đinh Thị Xuê¹, Trần Lê Ngọc Thảo²

¹Trường Đại học Thể dục thể thao Thành phố Hồ Chí Minh

²Trung tâm thể dục thể thao Hoa Lư

Email: huonglien2004@gmail.com

Tóm tắt: Trận cuối là một trong ba giai đoạn quan trọng của một ván cờ, bên cạnh khai cuộc và trung cuộc. Trận cuối đóng vai trò quan trọng trong việc quyết định kết quả ván cờ, và trong đó cờ tàn Tốt là một phần kỹ thuật trong cờ tàn. Khi nắm vững các thế cờ tàn tốt, người chơi có thể dễ dàng kết thúc ván cờ một cách hiệu quả, tránh để đối phương phản công. Việc lựa chọn đúng các test để kiểm tra, đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình Thành phố Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh là việc làm rất cần thiết và quan trọng. Nghiên cứu được tiến hành trên 20 nam học sinh học Cờ Vua tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình bằng việc sử dụng các nhóm phương pháp sau: Phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu; Phương pháp phỏng vấn, Phương pháp toán học thống kê; nghiên cứu đã lựa chọn được 4 test để đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh, từ đó làm tài liệu tham khảo cho công tác giảng dạy huấn luyện thực tế cơ sở.

Từ khóa: test, cờ tàn, quân tốt, cờ vua, học sinh, câu lạc bộ, tiểu học.

Abstract: The end is one of the three important stages of a game, besides the opening and middle games. The end plays an important role in determining the outcome of the game, and in which pawns are a technical part of chess. The right selection of tests to test and evaluate the good chess skills of students at Phuoc Binh Primary School Chess Club in Thu Duc City, Ho Chi Minh City is a very necessary and important job. The study was conducted on 20 male students studying Chess at the Chess Club of Phuoc Binh Primary School by using the following groups of methods: Methods of analyzing and synthesizing documents; Interview methods, statistical mathematical methods; The study selected 4 tests to evaluate the good chess skills of students at the chess club of Phuoc Binh Primary School, Thu Duc City, Ho Chi Minh City, thereby serving as a reference for practical teaching and training at the grassroots.

Keywords: test, chess, pawns, chess, students, clubs, elementary.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Cờ Vua là môn thể thao có đặc trưng là ít đòi hỏi cao về các tố chất thể lực, song lại có yêu cầu cao về sự bền bỉ, trí thông minh, óc sáng tạo ở người chơi. Để nâng cao trình độ và thành tích cho người chơi trong quá trình huấn luyện vấn đề thể lực, các phẩm chất tâm lý, khả

năng tư duy, khả năng tính toán, phân tích thể trận luôn được các huấn luyện viên quan tâm, đặc biệt là về giai đoạn tàn cuộc. Tàn cuộc là một trong ba giai đoạn quan trọng của một ván cờ, bên cạnh khai cuộc và trung cuộc. Tàn cuộc đóng vai trò quan trọng trong việc quyết định kết quả ván cờ.

Cựu vô địch Cờ Vua Thế giới Cappablanca cho rằng nghiên cứu tàn cuộc sẽ vô cùng có lợi, nó nâng cao toàn diện trình độ của người chơi. Trong đó, cờ tàn Tốt là loại cờ tàn căn bản mà học sinh cần phải nắm vững. Qua khảo sát sơ bộ tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình, học sinh chưa nắm vững được các kỹ thuật cơ bản của cờ tàn Tốt. Cũng đã có nhiều tác giả nghiên cứu về vấn đề cờ tàn (Đàm Quốc Chính 1998, Nguyễn Hồng Dương 1998-2000, Đặng Văn Dũng 1998-2003, Dương Thanh Bình 1999...) [2], nhưng phần lớn các tác giả nêu trên mới chỉ đi vào việc nghiên cứu phương pháp giảng dạy kỹ thuật cờ tàn, nghiên cứu các dạng thức lý thuyết và xu hướng sử dụng kỹ thuật trong ván đấu, mà chưa có tác giả nào quan tâm nghiên cứu vấn đề lựa chọn các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh.

Thực tế trong quá trình tập luyện, huấn luyện và thi đấu ở Câu Lạc Bộ trường Tiểu Học Phước Bình thời gian qua kết quả của giai đoạn tàn cuộc của học sinh còn yếu; nhất là kỹ năng chơi cờ tàn Tốt. Chính vì vậy việc lựa chọn đúng các test để kiểm tra, đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh là rất cần thiết và quan trọng để từ đó đưa ra những giải pháp cải thiện tốt hơn nữa trong công tác giảng dạy, huấn luyện. Xuất phát từ vấn đề nêu trên bài viết tiến hành nghiên cứu: “*Xác định các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh*”.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

1. Thực trạng kỹ năng chơi trong các thế cờ còn Tốt của học sinh trường Tiểu học Phước Bình quận 9 Thành phố Hồ Chí Minh

Nghiên cứu tiến hành đánh giá thực trạng kỹ năng chơi cờ tàn Tốt và số lượng sai lầm trong cờ tàn thường mắc phải của của học sinh trong những năm gần đây, thông qua phân tích biên bản thi đấu của học sinh tại các giải Cờ Vua học sinh quận 9 và các giải Cờ Vua học sinh Thành phố Hồ Chí Minh trong các năm học 2018-2019, 2019-2020. Nội dung phân tích tập trung vào việc vận dụng kỹ năng chơi cờ tàn Tốt và những sai lầm trong cờ tàn. Số lượng ván đấu được phân tích và kết quả trình bày bảng 1.

Bảng 1. Thực trạng kỹ năng chơi trong các thế cờ còn Tốt của học sinh trường Tiểu học Phước Bình, Quận 9, Thành phố Hồ Chí Minh

TT	Nội dung	2018-2019			2019-2020			Tổng		
		ván đấu	Số lượng sai lầm		ván đấu	Số lượng sai lầm		ván đấu	Số lượng sai lầm	
			n	%		N	%		N	%
1	Số ván đấu xuất hiện cờ tàn	109	57	52.29	105	52	49.52	214	109	50.93
2	Số ván cờ tàn Tốt	31	19	61.29	29	18	62.06	60	37	61.67
3	Số ván cờ tàn còn lại	78	38	44.74	76	34	44.00	154	72	46.75

Kết quả thu được tại bảng 1 cho thấy: Trong số 214 ván đấu xuất hiện cờ tàn thì có đến 60 ván xuất hiện cờ tàn Tốt, chiếm 28.04%. Tỷ lệ sai lầm trong cờ tàn là 50.93% nhưng số

lượng sai lầm trong kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại các giải là rất cao, cụ thể theo thống kê số lượng sai lầm trong các dạng bài tập của học sinh thì với 60 ván đấu thì có 37 ván đấu xuất hiện sai lầm (chiếm tỷ lệ 61.67%). Như vậy cứ 3 ván đấu thì có hai ván đấu mắc sai lầm trong kỹ năng chơi cờ tàn Tốt. Thực trạng này cho thấy, kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại trường Tiểu học Phước Bình là chưa được tốt. Đây là một tỷ lệ cao, chứng tỏ công các em vẫn chưa hiểu sâu về cờ tàn Tốt và vận dụng hiệu quả trong thi đấu. Từ đó dẫn tới các học sinh mắc những sai lầm trong cờ tàn vẫn còn tương đối cao sẽ ảnh hưởng tới kết quả và thành tích thi đấu của các em.

2. Lựa chọn các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, TP. Hồ Chí Minh

Để lựa chọn được các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh trường Tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh, nghiên cứu thực hiện các bước sau:

- Tổng hợp các test đã được sử dụng trong đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh.
- Hệ thống hóa các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh.
- Phỏng vấn lựa chọn các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh.
- Kiểm định các test đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt cho học sinh.

2.1. Tổng hợp các test đã được sử dụng trong đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh

Để lựa chọn một hệ thống các bài tập kiểm tra mang tính khách quan, nhằm đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh nghiên cứu tiến hành dựa trên phân tích, tổng hợp tài liệu chuyên môn có liên quan đến vấn đề nghiên cứu, dựa vào các công trình nghiên cứu được đăng trên các tạp chí và nhà xuất bản uy tín thế giới.

2.2. Hệ thống hóa các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn tốt cho học sinh

Việc hệ thống - lựa chọn các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh, nghiên cứu tiến hành theo các nguyên tắc sau:

Chọn những test thông dụng trong các nghiên cứu trên thế giới.

Chọn những test phù hợp với đặc điểm giai đoạn huấn luyện của lứa tuổi, môn cờ vua và điều kiện thực tiễn cơ sở nghiên cứu.

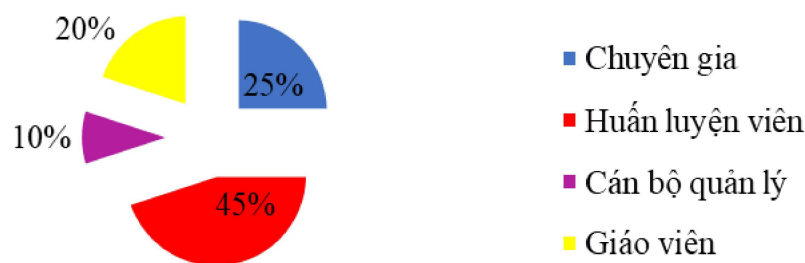
Thông qua tham khảo các tài liệu việc sử dụng các test để tuyển chọn và đánh giá trình độ thể lực của VĐV Bóng bàn của các chuyên gia trong và ngoài nước như: François-André Danican Philidor (1726), Được coi là người đầu tiên đặt nền móng cho lý thuyết cờ tàn. Ông đưa ra quy tắc “Philidor Position”, một kỹ thuật quan trọng trong tàn cuộc vua và xe chống vua và tốt, giúp bên phòng thủ đạt được hòa. Aron Nimzowitsch (1886-1935), đóng góp lớn vào lý thuyết tàn cuộc bằng cách nhấn mạnh tầm quan trọng của vị trí vua và cấu trúc tốt. Ông cũng đề xuất kỹ thuật “Overprotection”, tức là kiểm soát chặt chẽ các điểm quan trọng trên bàn cờ ngay từ trung cuộc để có lợi thế trong tàn cuộc. José Raúl Capablanca (1888-1942), được coi là một trong những bậc thầy cờ tàn vĩ đại nhất. Ông nhấn mạnh sự đơn giản hóa vị trí và khả

năng chuyển đổi lợi thế nhỏ thành chiến thắng trong tàn cuộc. Ông khuyên rằng “*một người chơi cờ nên học tàn cuộc trước khi học khai cuộc*”. Mark Dvoretsky (1947-2016), viết cuốn “Dvoretsky’s Endgame Manual”, một trong những tài liệu hay nhất về cờ tàn. Nghiên cứu sâu về các thế cờ tàn thực tiễn và kỹ thuật tính toán chính xác trong cờ tàn. Garry Kasparov & Máy tính hiện đại. Kasparov, một trong những kỳ thủ mạnh nhất lịch sử, kết hợp giữa kiến thức tàn cuộc truyền thống và sức mạnh tính toán của máy tính để nâng cao trình độ xử lý tàn cuộc [2]. Đàm Quốc Chính, “*Giáo trình giảng dạy cờ Vua*” 1995 [2], Đàm Quốc Chính, Đặng Văn Dũng, Nguyễn Hồng Dương (2002), “*Chiến thuật cờ Vua*” [3]. Đàm Công Sử (1999)[5], “Nghiên cứu ứng dụng các test trong tuyển chọn nam VĐV cờ Vua”, Nguyễn Huy Thủy, năm 1999 “Nghiên cứu ứng dụng các test tuyển chọn VĐV năng khiếu cờ Vua trẻ lứa tuổi 8 – 10 trên địa bàn tỉnh Hà Tây” [10]; Năm 2005 “Nghiên cứu đánh giá TĐTL của nam VĐV Cờ Vua trẻ lứa tuổi 12 – 13 tại TP.HCM giai đoạn 2003 – 2005” của Dương Thanh Bình [1]. Năm 2011 “Nghiên cứu một số bài tập nhằm nâng cao khả năng suy nghĩ tìm nước đi cho VĐV cờ Vua tỉnh Lâm Đồng lứa tuổi 10 – 12” của Bùi Thị Hồng Nhật [6], Nguyễn Hương Liên (2013) “Nghiên cứu xây dựng hệ thống các bài tập nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng kỹ thuật cờ tàn cho nam VĐV Cờ vua lứa tuổi 11 – 13 TT TĐTT Quận Thủ Đức TP.HCM [4].

Đồng thời qua tìm hiểu thực trạng công tác giảng dạy và huấn luyện môn Cờ Vua nói chung và huấn luyện cờ tàn Tốt nói riêng tại các Câu Lạc Bộ, Trung tâm huấn luyện. Nghiên cứu đã xác định được 11 test đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt cho học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình, đó là các test: Vua + Tốt chống Vua (điểm). Vua + 2 Tốt chống Vua + Tốt (điểm). Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm). Vua + 3 Tốt chống Vua + 2 Tốt (điểm). Vua + 4 Tốt chống Vua + 3 Tốt (điểm). Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm). Vua + Mã chống Vua + Mã + Tốt (điểm). Vua + Mã + Tốt chống Vua + Tốt (điểm). Vua + Mã + 2 Tốt chống Vua + Mã +Tốt (điểm). Vua + Mã + Tốt chống Vua + Mã + Tốt (điểm). Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm).

2.3. Phỏng vấn lựa chọn các test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn tốt cho học sinh

Trên cơ sở lựa chọn được 11 test thường dùng để đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt cho học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình, nghiên cứu tiến hành lập phiếu phỏng vấn để phỏng vấn các huấn luyện viên, các chuyên gia, các giáo viên lựa chọn ra các test đặc trưng đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình. Từ 20 phiếu phát ra thu về 20 phiếu. Thành phần phỏng vấn được thể hiện:

Biểu đồ 1: Tỷ lệ thành phần đối tượng phỏng vấn

Bảng 2. Kết quả phỏng vấn lựa chọn test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn Tốt cho học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình (n=20)

TT	Nội dung phỏng vấn	Lựa chọn			
		Đồng ý		Không đồng ý	
		N	%	N	%
1	Test 1: Vua + Tốt chống Vua (điểm)	16	80	4	20
2	Test 2: Vua + 2 Tốt chống Vua + Tốt (điểm)	10	50	10	50
3	Test 3: Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm)	15	75	5	25
4	Test 4: Vua + 3 Tốt chống Vua + 2 Tốt (điểm)	7	35	13	65
5	Test 5: Vua + 4 Tốt chống Vua + 3 Tốt (điểm)	8	40	12	60
6	Test 6: Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm)	15	70	6	30
7	Test 7: Vua + Mã chống Vua + Mã + Tốt (điểm)	11	55	9	45
8	Test 8: Vua + Mã + Tốt chống Vua + Tốt (điểm)	9	45	11	55
9	Test 9: Vua + Mã + 2 Tốt chống Vua + Mã + Tốt (điểm)	10	50	10	50
10	Test 10: Vua + Mã + Tốt chống Vua + Mã + Tốt (điểm)	12	60	8	40
11	Test 11: Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm)	16	80	4	20

Kết quả tính toán về tỷ lệ % mức độ quan trọng sử dụng các test được giới thiệu qua bảng 2 nghiên cứu quy ước chọn các test lựa chọn đạt trên 70% giữa hai lần phỏng vấn (thời gian giữa hai lần phỏng vấn cách nhau 2 tuần). Theo quy ước đã chọn 4 test:

Test 1: Vua + Tốt chống Vua (điểm).

Test 2: Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm).

Test 3: Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm).

Test 4: Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm).

2.4. Kiểm định các test đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt cho học sinh

Các test được lựa chọn ở trên, nghiên cứu tiến hành kiểm tra độ tin cậy để đánh giá mức độ phù hợp của test cho đối tượng nghiên cứu. Kết quả trình bày ở bảng 3:

Bảng 3. Kết quả kiểm tra độ tin cậy của các test đã được lựa chọn

TT	TEST	$\overline{x_1}$	δ_1	$\overline{x_2}$	δ_2	r
1	Vua + Tốt chống Vua (điểm)	6.3	0.66	6.25	0.72	0.95
2	Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm)	6.2	0.77	6.15	0.76	0.95
3	Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm)	6.15	0.83	6.1	0.88	0.96
4	Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm)	5.85	0.93	5.8	0.92	0.96

Từ kết quả ở bảng 3 có thể nhận thấy tất cả các test được lựa chọn để đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt của học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình đều có hệ số tin cậy $r \geq 0.95$. Điều đó cho thấy hệ thống các test trên đây đều thể hiện mối tương quan mạnh, có đầy đủ độ ổn định và độ tin cậy, đảm bảo tính lôgic, tính khoa học... Vì vậy 4 test được chọn trên đủ điều kiện khoa học sử dụng đánh giá kỹ năng cờ tàn Tốt cho học sinh tại câu lạc bộ Cờ Vua trường Tiểu học Phước Bình, thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh bao gồm: Vua

+ Tốt chống Vua (điểm), Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm), Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm), Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm).

KẾT LUẬN

Qua lần lượt các bước nghiên cứu đảm bảo tính khoa học, logic đã chọn được 4 test đánh giá kỹ năng chơi cờ tàn tốt của học sinh tại câu lạc bộ cờ vua trường tiểu học Phước Bình

thành phố Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh gồm: Vua + Tốt chống Vua (điểm), Vua + Tốt chống Vua + Tốt (điểm), Cờ tàn có nhiều Tốt (điểm), Vua + Mã chống Vua + Mã (2 bên có nhiều Tốt) (điểm). Các nội dung đánh giá cho thấy tính hợp lý được đồng thuận cao, đồng thời thể hiện tính đặc thù của giai đoạn cờ tàn Tốt trong môn Cờ vua.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đàm Quốc Chính (1995), “*Giáo trình Cờ Vua*”, tài liệu dùng cho sinh viên chuyên sâu Đại học TĐTT. NXB TĐTT – Hà Nội.
- [2]. Nguyễn Hương Liên (2013), “*Nghiên cứu xây dựng hệ thống các bài tập nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng kỹ thuật cờ tàn cho nam VĐV Cờ vua lứa tuổi 11 – 13 TT TĐTT Quận Thủ Đức TP.HCM*”, luận văn cao học.
- [3]. Bùi Thị Hồng Nhật (2011), “*Nghiên cứu một số bài tập nhằm nâng cao khả năng suy nghĩ tìm nước đi cho VĐV cờ Vua tỉnh Lâm Đồng lứa tuổi 10 – 12*”, luận văn cao học TĐTT.
- [4]. Lâm Thiện Thanh, Lâm Duy Chân (2000), “*Kỹ thuật đối kháng cờ tàn cuộc*”. NXB Mũi Cà Mau.
- [5]. Nguyễn Huy Thủy (1998), “*Nghiên cứu ứng dụng các test tuyển chọn VĐV năng khiếu cờ Vua trẻ lứa tuổi 8 – 10 trên địa bàn tỉnh Hà Tây*”, Luận văn cao học TĐTT.

Bài nộp ngày 24/02/2025, phản biện ngày 06/3/2025, duyệt in ngày 25/6/2025